

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/edkkuj>

ดำเนินการวารสารโดย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี

The Development of An Instructional Model Based on Value Clarification Approach to Enhance Undergraduate Students' Value

ประสิทธิ์ คำพล

Prasit Khampol

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Department of Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

Received: January 28, 2023 Revised: March 07, 2024 Accepted: March 29, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมไทยกับประชาคมอาเซียนในโลกปัจจุบันด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 3) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนค่านิยมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม และ 5) เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 25 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการใช้รูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบความรู้ แบบประเมินค่านิยม และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยม ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และผลที่เกิดกับผู้เรียน มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ค้นหาค่านิยม (2) ตรวจสอบค่านิยมตนเอง (3) ตรวจสอบค่านิยมของสังคม (4) กำหนดกฎเกณฑ์ และ (5) ปฏิบัติตามค่านิยม

2) คะแนนทดสอบผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) คะแนนค่านิยมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) ความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5) ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม ค่านิยม

Abstract

This research objectives were to 1) develop an instructional model based on value clarification approach to enhance undergraduate students' value, 2) compare students' scores gained from learning management in Thai social study subject with ASEAN community in the current world subject by using the instructional model based on value clarification approach to enhance undergraduate students' value, 3) compare students' value scores from joining the instructional model based on value clarification approach, 4) study students' satisfaction toward the instructional model based on value clarification approach to enhance undergraduate students, and 5) examine and develop the instructional model. The sampling group was twenty-five students studying in Phetchaburi Rajabhat University selected through simple random. The research tools included a learning management plan manual, an assessment set, a student value assessment form, and a satisfaction questionnaire. The data analysis were statistical mean, standard deviation, and content analysis. The results revealed as follows:

1. The instructional model based on value clarification approach to enhance undergraduate students' value consisted of the principle, objectives, learning management process, instructional model implementation conditions, and learners' effects. The 5-stage learning management were 1) search for the value, 2) inspect student's value, 3) inspect the society's value, 4) set the regulation, and 5) follow the value.
2. The posttest score was significantly higher than the pretest score at the statistical level of 0.5.
3. The shared value score posttest was significantly higher than the pretest at the level of 0.5.
4. The student satisfaction with the instructional model was totally at the highest level.
5. The inspection result in the model and development examined by experts showed the total score of the highest.

Keywords: Development, Instructional model based on value clarification approach, Value

■ บทนำ

การพัฒนาคนที่ผ่านมามุ่งสร้างการเป็นพลเมืองดีที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของประเทศที่ตนอาศัยอยู่ เข้าใจกลไกการบริหารงานของรัฐบาล เข้าใจกฎหมาย วัฒนธรรมประเพณีของชาติที่สั่งสมมา และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาสาระเกี่ยวกับประเทศของตนเองเป็นหลักไม่ได้เน้นการพัฒนาความเป็นพลเมืองสู่ความเป็นพลโลก โดยเน้นทรรศนะที่กว้างไกลออกไปจากเดิมและส่งเสริมการพัฒนาพลเมืองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกมากยิ่งขึ้นด้วย การเป็นพลเมืองดีจึงมิใช่เป็นพลเมืองดีของประเทศที่ตนอาศัยอยู่เท่านั้น แต่ควรมุ่งพัฒนาไปสู่การเป็นพลเมืองดีของโลกด้วย ประเทศไทยเราก็พยายามพัฒนาคนทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนั้นการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติที่ดี และรับผิดชอบหน้าที่ตนเองซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะคนในศตวรรษที่ 21 จะเน้นการดำรงชีวิตเป็นคนดีของสังคม สามารถแข่งขันเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบทั้งการมีทักษะการเรียนรู้ที่ดี ทักษะการปรับตัว ทักษะการใช้ชีวิต และทักษะการทำงานร่วมกัน (วิจารณ์ พานิช, 2554: 5) ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคนให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21 และเป็นการสร้างคุณค่าที่ดีต่อสังคม

ค่านิยมเป็นความเชื่อในคุณค่าที่บุคคลในสังคมให้ค่ากับสิ่งนั้นมีเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติที่บุคคลในสังคมเห็นว่ามีคุณค่าจึงเลือกยึดถือเอามาเป็นเป้าหมายและเป็นเครื่องช่วยกำหนดการกระทำของตนเองด้วย โดยความเชื่อเป็นสิ่งที่บุคคลส่วนใหญ่หรือสังคมยึดถือเป็นหลักปฏิบัติร่วมกันและเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ (Good, 1973: 637) ค่านิยมเป็นลักษณะ

การสร้างความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมของมนุษย์โดยตรง ผลักดันให้พฤติกรรมโน้มเอียงไปในทางใดทางหนึ่งที่แต่ละบุคคลยึดถือ ค่านิยมมักจะส่งผลดีต่อสังคม เพราะเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมยอมรับว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริงจะอยู่ที่จิตใจของ คนที่เป็นตัวแทนคุณภาพของสิ่งที่มีค่าหรือความดี สามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง และเปลี่ยนแปลงสังคมได้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2555: 18) ค่านิยมจึงเป็นหลักการคุณธรรม และจริยธรรมที่ได้รับการยอมรับ ให้ดำรงอยู่ในสังคมที่จะสะท้อนถึงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล กลุ่มชุมชน และสังคม และเป็นการปฏิบัติในสถานการณ์ ต่างๆ เกณฑ์การพิจารณาลักษณะของสิ่งที่จัดเป็นค่านิยมต้องเป็นการเลือกอย่างเสรี เลือกจากหลายๆ ตัวเลือก ให้คุณค่า ยก ย่อง เทิดทูน ยินยัดในค่านิยมที่ได้เลือกแล้วอย่างมั่นคง และกระทำตามค่านิยมที่ได้เลือก (Raths et al., 1996: 30) การ พัฒนาค่านิยมร่วมในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลกขึ้นอยู่กับกำหนัดค่านิยมร่วมกันก่อนว่าค่านิยมใดเป็นค่านิยมที่พึง ประารถนาของสังคมไทยโดยการปลูกฝังค่านิยมควรตั้งแต่วัยเด็กบุคคล ระดับครอบครัวแล้วขยายเป็นระดับสังคมในที่สุดซึ่งมี ลักษณะการส่งเสริมคนไทยปฏิบัติตามกฎกติกามารยาทรัฐธรรมนูญ กฎหมายระเบียบข้อบังคับ การเคารพสิทธิของผู้อื่น รักษาสิทธิของตนความรับผิดชอบ ความสมัครสมานสามัคคีการปฏิบัติตามหลักศาสนาและรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ มีเมตตากรุณาต่อกัน ให้อภัยกันและกัน การมีสัมมาคารวะ ไม่หลงใหลวัฒนธรรม ต่างชาติ มองการณ์ไกล กล้าแสดงความคิดเห็น ทำงานเป็นทีม ยกย่องคนดีมีชีวิตที่พอเพียง ลดละ เลิกอบายมุข ความ ขยันหมั่นเพียร วิถีประชาธิปไตย ความเท่าเทียม เสมอภาค ซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย กตัญญูรู้คุณ ช่วยเหลือผู้อื่น และ สุภาพอ่อนน้อม (สมพร เทพสิทธา, 2542: 1-2) ดังนั้นค่านิยมจึงเป็นรากฐานที่สำคัญในการแสดงออกในด้านต่างๆ ถ้าสังคมใด ที่มีค่านิยมที่ดีจะทำให้สังคมนั้นเจริญก้าวหน้า แต่หากสังคมใดที่มีค่านิยมไม่พึงประสงค์ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นแบบความคิดใหม่ พัฒนาอะไรใหม่ๆ การสอนที่สร้างสรรค์องค์ความรู้ พัฒนา ผู้เรียนให้เต็มศักยภาพทุกด้าน เพื่อให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มุ่งเตรียมความพร้อมสู่สังคมข้อมูล ข่าวสาร และสร้างค่านิยมที่ดีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เป็นบัณฑิตที่จบอย่างมีความหมาย มีคุณค่ารับผิดชอบ ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2546: 29-30; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552: 1-9) เหตุผลดังกล่าวสถาบันอุดมศึกษาต้องปรับหลักสูตร ตลอดจนพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันกับเศรษฐกิจยุคใหม่ที่เป็นเศรษฐกิจฐานความรู้ ผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ใฝ่รู้ พัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีอิสระในการเรียนรู้ รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง มองโลกในแง่ดี และทักษะการแก้ปัญหาเพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาออกไปเผชิญกับความท้าทายด้านวิชาการที่ก้าวอย่างไม่หยุดยั้ง (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2542: 25) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มีวิสัยทัศน์บูรณาการศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาให้เป็น มหาวิทยาลัยชั้นนำที่ประยุกต์องค์ความรู้ สุนวัตรกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น ภายในปี 2579 ทำงานเชิงรุก สร้างประโยชน์สุขที่เป็นธรรม สำนึกนำความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหนึ่งเดียว โดยผลิตบัณฑิตมีความรู้ ทัศนคติที่ดี มีคุณธรรม มีความรัก ความผูกพันต่อท้องถิ่น และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต กระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน พัฒนาผู้เรียนให้ความซื่อสัตย์ มีวินัย และใฝ่เรียนรู้ โดยผู้สอนบูรณาการการสอนให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมที่ดีมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย อดทน เสียสละ สามัคคี มีความเมตตา และปรารถนาดีต่อผู้อื่น (หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2562: 7-8)

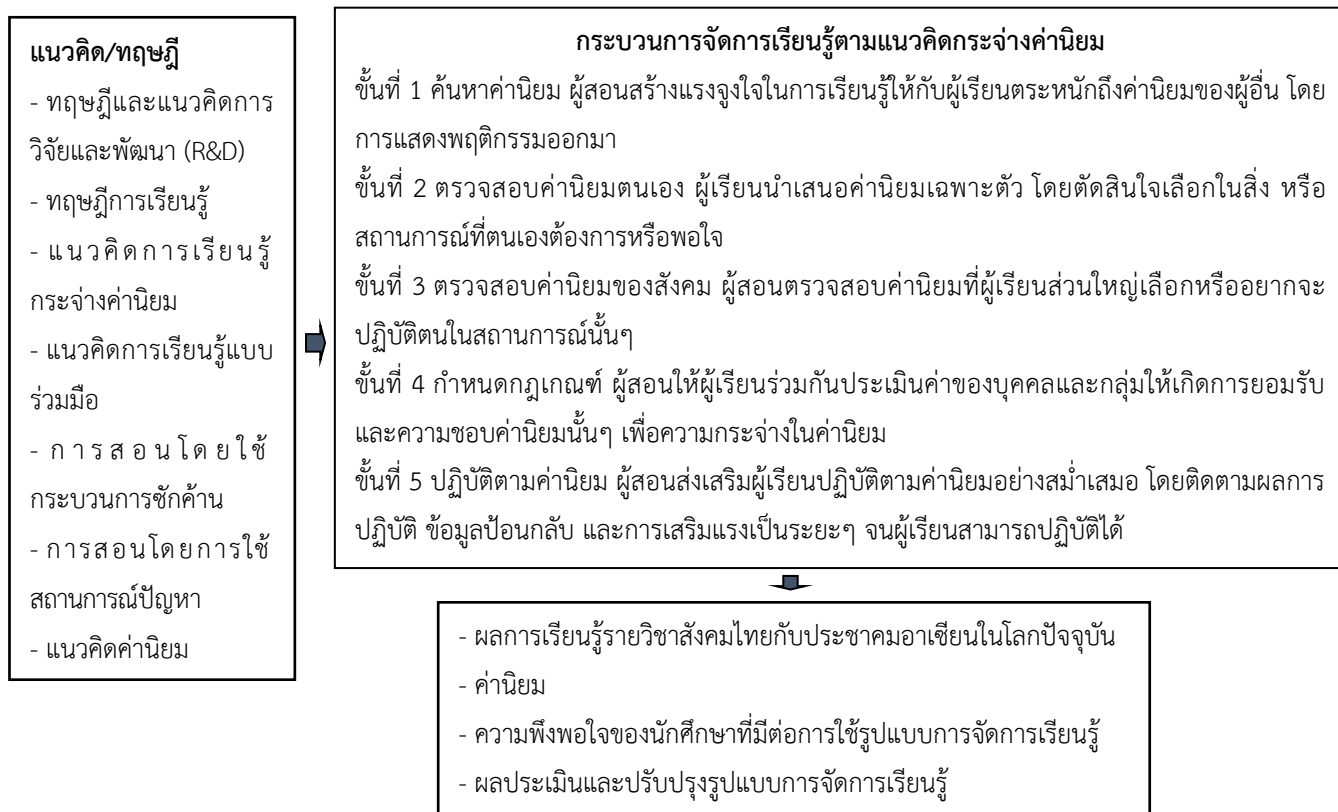
จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจางค่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพราะเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เปิดกว้างให้นักศึกษาได้มีความสัมพันธ์กันที่ดีกับเพื่อน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ วางแผนร่วมกันทำให้เกิดการตระหนักในค่านิยมของตนเองและผู้อื่นสู่การตัดสินใจอย่างชาญฉลาดและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แท้จริง (Raths et al, 1996: 38-39) วิธีการที่จะสนับสนุนให้เกิดรูปแบบจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจางค่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมร่วมในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ประกอบไปด้วย การสอนโดยใช้กระบวนการซักค้ำ การสอนโดยใช้สถานการณ์ปัญหา และการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Johnson and Johnson, 1987: 27-30; Joyce & weil, 1992: 106-128, Woods, 1994: 2) ซึ่งผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เป็นขั้นตอน

กิจกรรมการเรียนรู้บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียนจะมีลักษณะเป็นการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้โดยการยกตัวอย่างเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก การช่วยเหลือกัน ยอมรับและรับผิดชอบร่วมกัน จนสู่แนวทางในการปฏิบัติและตัดสินใจร่วมกันทำให้เกิดค่านิยมที่ดีแก่ผู้เรียน

■ จุดประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมไทยกับประชาคมอาเซียนในโลกปัจจุบันด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
3. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนค่านิยมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม
5. เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้

■ กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

■ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) แบบแผนเชิงผสมผสานแบบรับรองภายใน (The Embedded Design) ของ Creswell and Clark (2011: 190) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative) แล้วเสริมด้วยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ร่วมกับรูปแบบการวิจัยการทดลองพื้นฐาน (Pre-Experimental

Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 144) โดยประยุกต์ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดียวมีการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน (One-Group Pretest–Posttest Design) 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R_1) เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) เป็นการออกแบบและพัฒนารูปแบบ (Design and Development: D and D) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R_2) เป็นการทดลองใช้ (Implementation: I) เพื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไป ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D_2) เป็นการประเมินผล (Evaluation: E) เพื่อประเมินและปรับปรุงแก้ไข รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาสังคมไทย กับประชาคมอาเซียนในโลกปัจจุบัน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ห้อง จัดตามกลุ่มผู้เรียน รวม 41 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา สังคมไทยกับประชาคมอาเซียนในโลกปัจจุบัน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 25 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับสลากใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

การสร้างเครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล

- ศึกษาสภาพและข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมไทยกับประชาคมอาเซียนในโลกปัจจุบัน
- ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดการเรียนรู้กระจำจ่านิยม แนวคิด การเรียนรู้แบบร่วมมือ การสอนโดยใช้กระบวนการซักถาม การสอนโดยใช้สถานการณ์ปัญหา และแนวคิดจ่านิยม

- วิเคราะห์เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ร่างรูปแบบการสอน ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และผลที่เกิดกับผู้เรียน

- สร้างเครื่องมือประเมิน ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบความรู้ แบบประเมินจ่านิยม และ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

- ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อ ตรวจสอบความเหมาะสม/ความสอดคล้อง โดยใช้แบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ มีค่าตสุด ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.40) ถึงค่าสูงสุด ($\bar{X} = .475$, S.D. = 0.34)

- ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองทดลองใช้รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

- แบบทดสอบความรู้รายวิชาสังคมไทยกับประชาคมอาเซียนในโลกปัจจุบัน และแบบประเมินจ่านิยม วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t-test for dependent นำเสนอแบบตารางประกอบการ พิจารณา

- แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอแบบตารางประกอบการพิจารณา

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม (Raths et al., 1996) เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และผลที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1) ค้นหาค่านิยม ขั้นที่ 2) ตรวจสอบค่านิยมตนเอง ขั้นที่ 3) ตรวจสอบค่านิยมของสังคม ขั้นที่ 4) กำหนดกฎเกณฑ์ และขั้นที่ 5) ปฏิบัติตามค่านิยม

2. ผลการทดสอบการเรียนรู้รายวิชาสังคมไทยกับประชาคมอาเซียนในโลกปัจจุบัน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการทดสอบการเรียนรู้รายวิชาสังคมไทยกับประชาคมอาเซียนในโลกปัจจุบัน

คะแนนการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	df	t	sig
ก่อนเรียน	21.53	3.67	24	19.20	.00
หลังเรียน	32.40	1.78			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนทดสอบการเรียนรู้รายวิชาสังคมไทยกับประชาคมอาเซียนในโลกปัจจุบันของนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลังเรียนสูง ($\bar{X} = 32.40$, S.D. = 1.78) กว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 21.53$, S.D. = 3.67) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลคะแนนการทดสอบค่านิยม

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการทดสอบค่านิยม

คะแนนค่านิยม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	sig
ก่อนเรียน	12.51	4.32	24	15.11	.00
หลังเรียน	15.33	1.59			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนการทดสอบค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลังเรียนสูง ($\bar{X} = 15.33$, S.D. = 1.59) กว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 12.51$, S.D. = 4.32) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 3 ผลคะแนนความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

รายการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านเนื้อหาการสอน	4.67	0.40	มากที่สุด
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.58	0.48	มากที่สุด
3. ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียน	4.52	0.54	มากที่สุด
4. ด้านบุคลิกภาพผู้สอน	4.60	0.43	มากที่สุด
5. ด้านระยะเวลา	4.57	0.52	มากที่สุด
6. ด้านสื่อ/นวัตกรรมการเรียนรู้	4.58	0.48	มากที่สุด

7. ด้านการวัดและการประเมินผล	4.60	0.43	มากที่สุด
รวม	4.58	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่า่านนิย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านจัดเรียงอันดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ อันดับแรกคือด้านเนื้อหาการสอน ($\bar{X} = 4.67$, S.D.= 0.40) รองลงมาด้านบุคลิกภาพผู้สอน ด้านการวัดและการประเมินผล ($\bar{X} = 4.60$, S.D.=0.43) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อ/นวัตกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.48) ด้านระยะเวลา ($\bar{X} = 4.57$, S.D.= 0.52) และอันดับสุดท้ายด้านสภาพแวดล้อมในการเรียน ($\bar{X} = 4.52$, S.D.= 0.54)

5. การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมินรูปแบบ	$\bar{X}$	SD	แปลความหมาย
1. ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ	4.54	0.77	มากที่สุด
2. ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.58	0.70	มากที่สุด
3. ด้านองค์ประกอบของรูปแบบ	4.66	0.57	มากที่สุด
4. ด้านความถูกต้องของรูปแบบ	4.70	0.55	มากที่สุด
5. ด้านการนำรูปแบบไปใช้	4.61	0.60	มากที่สุด
รวม	4.61	0.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่า่านนิยเพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D.= 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน จัดเรียงอันดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ อันดับแรกคือความถูกต้องของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.70$, S.D.= 0.55) รองลงมาด้านองค์ประกอบของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.66$, S.D.= 0.57) ด้านการนำรูปแบบไปใช้ ($\bar{X} = 4.61$, S.D.= 0.60) ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.70) และอันดับสุดท้ายด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.54$, S.D.= 0.77)

อภิปรายผล

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่า่านนิย เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และผลที่เกิดกับผู้เรียน มีกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1) ค้นหาค่านิยม ขั้นที่ 2) ตรวจสอบค่านิยมตนเอง ขั้นที่ 3) ตรวจสอบค่านิยมของสังคม ขั้นที่ 4) กำหนดกฎเกณฑ์ และขั้นที่ 5) ปฏิบัติตามค่านิยม ผลตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมและสอดคล้องเชิงโครงสร้าง สามารถนำไปใช้ทดลองได้ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดกว้างให้นักศึกษาได้มีความสัมพันธ์กันที่ดีกับเพื่อน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน วางแผนการทำงานร่วมกันทำให้เกิดการตระหนักในค่านิยมของตนเองและผู้อื่น สู่การตัดสินใจอย่างชาญฉลาดและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แท้จริง (Raths et al, 1996: 38 - 39)

รูปแบบจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่า่านนิย เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) แบบแผนเชิงผสมผสานแบบรับรองภายใน (The Embedded

Design) ของ Creswell and Clark (2011: 190) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative) แล้วเสริมด้วยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ร่วมกับรูปแบบการวิจัยการทดลองพื้นฐาน (Pre-Experimental Design) และพัฒนาตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของ Joyce, B. & Weil, M. & Showers, B. (1992: 197-210) ที่มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ 1) กล่าวถึงที่มาของรูปแบบการเรียนการสอน 2) รูปแบบการเรียนการสอน 3) การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ และ 4) ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนทางตรงและทางอ้อมสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2553: 222) กล่าวว่ารูปแบบการเรียนการสอนคือสภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญที่ได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อต่างๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือ โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด การบรรยาย การอธิบายสภาพการจัดการเรียนการสอน การจัดระบบ และวิธีการสอน

2. ผลการเรียนรู้รายวิชาสังคมไทยกับประชาคมอาเซียนในโลกปัจจุบันของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนตามแนวคิดกระจำจ่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยม พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะว่ารูปแบบจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการกระจำจ่านิยม มีหลักการเรียนรู้อย่างเป็นระบบช่วยให้ นักศึกษาสามารถที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง สามารถเข้าใจค่านิยมของตนเองให้บรรลุถึงแรงจูงใจจนประสบความสำเร็จด้วยตนเองซึ่งเป็นพฤติกรรมเชิงบวกสู่การตัดสินใจที่ดี สอดคล้องกับทฤษฎีกระจำจ่านิยมของ Rath et al (1978: 11-12) ที่กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตัดสินใจ ประสพการณ์หรือสถานการณ์หรือกิจกรรมต่างๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสนใจ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในแนวทางต่างๆ ที่หลากหลาย สะท้อนถึงข้อดี-ข้อเสีย เพื่อจะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระจำจ่านิยมที่ตนเลือกและยึดถือจนกลายเป็นแบบแผน เพราะกระบวนการกระจำจ่านิมนั้นช่วยเพิ่มพูนความสามารถของบุคคลที่จะสื่อความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและค่านิยมให้ผู้อื่นทราบ ส่งเสริมให้บุคคลเห็นอกเห็นใจและเข้าใจในตัวผู้อื่นส่งเสริมให้บุคคลมีความสามารถในการแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้บรรลุรู้จักการยอมรับการเห็นด้วย การไม่เห็นด้วย ต่อความคิดเห็นในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกของสังคมช่วยให้บุคคลมีทักษะการตัดสินใจ ส่งเสริมให้บุคคลยึดมั่นในความเชื่อมั่นของตน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จินตนา วิไลชนม์ และประสาธน์ เนื่องเฉลิม (2561: 80) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมโดยใช้กระบวนการกระจำจ่านิยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า คะแนนของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้กระบวนการกระจำจ่านิยมสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลคะแนนค่านิยมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยมจะช่วยเพิ่มพูนความสามารถความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาที่จะสื่อความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ค่านิยมให้บุคคลอื่นทราบ และส่งเสริมให้นักศึกษารับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง โดยเห็นอกเห็นใจ เข้าใจในบุคคลอื่นส่งเสริมให้มีความสามารถในการแก้ปัญหา ช่วยให้นักศึกษารู้จักการยอมรับ การเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อความคิดเห็นในฐานะที่นักศึกษาเป็นสมาชิกของสังคม ช่วยให้นักศึกษามีทักษะ และการตัดสินใจที่เหมาะสมสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาจิตพิสัยของ Bloom (1956) ที่กล่าวว่า ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พึงประสงค์ และสอดคล้องกับแนวทางการสอนค่านิยมของ ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อุวรรณโณ (2530: 33 - 34) ที่กล่าวว่า กระบวนการกระจำจ่านิยม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารความคิด ความรู้สึก และค่านิยมให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ช่วยพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบตัวเองว่าหลักการหรือมาตรฐานที่ตนยึดถืออยู่นั้นมีความถูกต้องเพียงใด โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความกระจำจ่านิยมของตนเอง ทำให้ได้รู้จักจุดดีและจุดด้อยที่ตนมีอยู่และจะต้องหาทางรักษาส่วนที่ดีเสริมสร้างส่วนที่ด้อยให้สมบูรณ์ขึ้นโดยเฉพาะการทำความเข้าใจและยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นมีแตกต่างไปจากตน สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง พัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเองให้กับผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็นและพิจารณาตนเอง และสอดคล้องกับวิจัยของ กิตติ กลิ่นหอม

และสุทธิพร บุญส่ง (2563: 59-60) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อนตนเองของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ผลการศึกษา พบว่า คณะนหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่า่านิยมเพื่อพัฒนาค่านิยม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าผู้สอนมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและเป้นขั้นตอน มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน และสามารถดำเนินการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง นักศึกษามีความสนใจในกิจกรรม สนุกสนานกับกิจกรรม อยากเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้สอน ซึ่งนักศึกษามองว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์ใหม่ๆ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สมาชิกในกลุ่มและการช่วยเหลือกัน โดยเฉพาะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่า่านิยม ทำให้นักศึกษามีวิถีประชาธิปไตย ความรับผิดชอบ สามัคคี และชีวิตที่พอเพียง มีความกล้าในการแสดงออกมากขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีกระจำจ่า่านิยมของ Rath et al (1978: 38-39) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ตระหนักในตนเอง และผู้อื่นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ คำพล (2562: 149-150) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5. ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่า่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยผู้เชี่ยวชาญหลังการทดลองใช้รูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ คุ่มค่าที่ดีสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ความรู้ความสามารถของนักศึกษาในการเรียนรู้ เป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่มีผลในทางปฏิบัติ และมีประโยชน์นำไปใช้ได้ อย่างแท้จริง อีกส่วนหนึ่งเห็นได้จากผลการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมไทยกับประชาคมอาเซียนในโลกปัจจุบันของนักศึกษาสูงขึ้นหลังจากที่เรียนตามแนวคิดกระจำจ่า่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมร่วมในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันชัย ปานจันทร์ (2561: 506-522) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติผลการศึกษา พบว่า การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

■ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่า่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้สอนควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมที่มีความหลากหลายในปัจจุบัน และอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยว่ามีจุดเน้นในเรื่องใดจะได้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องนำมาพัฒนาผู้เรียน

2. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่า่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยม ผู้สอนควรตระหนักถึงกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายให้นักศึกษา เพราะจะทำให้ นักศึกษากล้าแสดงออกในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การแสดงความคิดเห็น การสนทนาซักถาม และการใช้บทบาทสมมติ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่า่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ไปพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น ความมีวินัยในตนเอง ความสุจริต และความเมตตา กรุณา เป็นต้น เพราะจะได้เห็นค่านิยมที่หลากหลาย

2. ควรมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกระจำจ่านิยม เพื่อพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ไปพัฒนาอย่างต่อเนื่องกับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี เพราะจะเป็นแนวทางให้นักศึกษาเกิดค่านิยมดีต่อสังคม

References

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2555). จริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2552). ปรัชญาการอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิตติ กลิ่นหอม และสุทธิพร บุญส่ง. (2563). การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อนองของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(5), 59–60.
- จินตนา วิไลชนม์ และประสพท เนื่องเฉลิม (2561) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมโดยใช้กระบวนการกระจำจ่านิยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(51), 73-83–60.
- ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อูวรรณโณ. (2530). แนวคิดและพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม: จริยธรรมกับการศึกษา. โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการคณะครุศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ คำพล. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ปรัชญาดุสิตบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2554). หลักและเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. (2562). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. เพชรบุรี.
- วิจิตร ศรีอ้าน. (2542). แนวทางการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ. วารสารปฏิรูปการศึกษา, 1(12), 7.
- วันชัย ปานจันทร์. (2561). รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(2), 506-522.
- วิจารณ์ พานิช. (2554). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ตลาดพลับลิเคชั่น จำกัด.
- สมพร เทพสิทธา. (2542). คุณธรรมและจริยธรรม. กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- Bloom B S. (1956). Taxonomy of Educational Objectives, the classification of Educational goals–Handbook I: Cognitive Domain. New York: McKay.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2011). Design and conducting mixed methods Research (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Good, Carter V. (1973). Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill Book.
- Johnson, D. W. & Johnson, R. T. (1987). Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive and Individualistic Learning. 2nd ed. New Jersey: Prentice-Hall
- Joyce, B, & Weil, M. & Showers, B. (1992). Model of teaching. 4th ed. Boston: Allyn and Bacon: A Division of Simon & Schuster, Inc.
- Raths et al. (1978). Values and Teaching. Ohio: Charles E Merrill Publishing.

Woods, D.R. (1994). Problem-Based Learning: How to Gain the Most from PBL. Hamilton: W.L. Griffin Printing Limited.